

12/12/2024 (M)

(i) Printed Pages : 4

Roll No.

(ii) Questions : 9

Sub. Code :

4	5	0	0	1
---	---	---	---	---

Exam. Code :

1	1	0	1
---	---	---	---

B.Ed. (General) 1st Semester

(2124)

PHILOSOPHICAL BASES OF EDUCATION

(Same for USOL Candidates of 1st Semester)

Paper : F-1.1 (In all Mediums)

Time Allowed : Three Hours]

[Maximum Marks : 40

Note :— Attempt **ONE** question each from Unit-I to Unit-IV.

Unit-V is compulsory with **FOUR** short answer-type questions (All **FOUR** questions are to be attempted).

UNIT-I

1. Define Education and analyze concept of education from Indian perspective. 8
2. Specify interlinking of Formal, Informal and Non-Formal Education. 8

UNIT-II

3. Examine educational implications of Idealism and Naturalism Schools of thought. 8
4. Enumerate the educational thought of John Dewey with reference to concept, aims of education, curriculum and methods of Teaching. 8

UNIT-III

5. Elucidate nature of knowledge and also differentiate between Abstract and Concrete Knowledge. 8

6. Elaborate the role of teacher as a facilitator in construction of knowledge. 8

UNIT-IV

7. State the meaning of values and specify major causes of erosion of human values in our society today. 8
8. Justify the need for value-oriented education keeping in view socio-cultural malaise prevalent in Indian Society today. 8

UNIT-V

9. Write short notes on the following :
- (i) Function of education in National Life.
- (ii) Educational implications of Pragmatism Philosophy.
- (iii) Differentiate between contextual and textual knowledge.
- (iv) Types of Values. 4×2=8

(हिन्दी माध्यम)

नोट :- यूनिट-I से यूनिट-IV तक प्रत्येक में से एक प्रश्न का उत्तर दें।
यूनिट-V चार लघुउत्तरीय प्रश्नों के साथ अनिवार्य है (सभी चार प्रश्नों के उत्तर देने हैं)।

यूनिट-I

1. शिक्षा को परिभाषित करें और भारतीय परिप्रेक्ष्य से शिक्षा की अवधारणा का विश्लेषण करें। 8
2. औपचारिक, अनौपचारिक और गैर-औपचारिक शिक्षा के अंतर्संबंध को निर्दिष्ट करें। 8

यूनिट-II

3. आदर्शवाद और प्रकृतिवाद विचारधाराओं के शैक्षिक निहितार्थों का परीक्षण करें। 8
4. शिक्षा की अवधारणा, उद्देश्य, पाठ्यक्रम और शिक्षण के तरीकों के संदर्भ में जॉन डेवी के शैक्षिक विचारों की गणना करें। 8

यूनिट-III

5. ज्ञान की प्रकृति को स्पष्ट करें और अमूर्त और ठोस ज्ञान के बीच अंतर भी करें। 8
6. ज्ञान के निर्माण में एक सूत्रधार के रूप में शिक्षक की भूमिका को विस्तार से बताएँ। 8

यूनिट-IV

7. मूल्यों का अर्थ बताएँ और आज हमारे समाज में मानवीय मूल्यों के क्षरण के प्रमुख कारणों को निर्दिष्ट करें। 8
8. आज भारतीय समाज में व्याप्त सामाजिक-सांस्कृतिक मन्दता को ध्यान में रखते हुए मूल्य-उन्मुख शिक्षा की आवश्यकता को उचित ठहराएँ। 8

यूनिट-V

9. निम्नलिखित पर संक्षिप्त टिप्पणियाँ लिखें :
- (i) राष्ट्रीय जीवन में शिक्षा का कार्य।
- (ii) व्यावहारिक दर्शनशास्त्र के शैक्षिक निहितार्थ।
- (iii) प्रासंगिक और पाठ्य ज्ञान के बीच अंतर करें।
- (iv) मूल्यों के प्रकार। 4×2=8

(ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ)

ਨੋਟ :- ਯੂਨਿਟ-I ਤੋਂ ਲੈ ਕੇ ਯੂਨਿਟ-IV ਤੱਕ ਹਰੇਕ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ-ਇੱਕ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੋ।
ਯੂਨਿਟ-V ਚਾਰ ਲਘੁ ਉੱਤਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਨਾਲ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹੈ। (ਸਾਰੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਉੱਤਰ ਦੇਣੇ ਹਨ)।

ਯੂਨਿਟ-I

1. ਸਿੱਖਿਆ ਨੂੰ ਪਰਿਭਾਸ਼ਿਤ ਕਰੋ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਤੋਂ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਸੰਕਲਪ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰੋ। 8
2. ਰਸਮੀ, ਅਨੌਪਚਾਰਿਕ ਅਤੇ ਗੈਰ-ਰਸਮੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਆਪਸ ਵਿੱਚ ਸੰਬੰਧ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ—II

3. ਆਦਰਸ਼ਵਾਦ ਅਤੇ ਕੁਦਰਤਵਾਦ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾਵਾਂ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰੋ। 8
4. ਸੰਕਲਪ, ਸਿੱਖਿਆ ਦੇ ਉਦੇਸ਼, ਪਾਠਕ੍ਰਮ ਅਤੇ ਅਧਿਆਪਨ ਦੇ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦੇ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਜੌਨ ਡੇਵੀ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਵਿਚਾਰ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ—III

5. ਗਿਆਨ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰੋ ਅਤੇ ਐਬਸਟਰੈਕਟ ਅਤੇ ਠੋਸ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਵੀ ਕਰੋ। 8
6. ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਿਰਮਾਣ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਸਹਾਇਕ ਵਜੋਂ ਅਧਿਆਪਕ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਰੋ। 8

ਯੂਨਿਟ—IV

7. ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਦੱਸੋ ਅਤੇ ਅੱਜ ਸਾਡੇ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਮਨੁੱਖੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਦੇ ਖਾਤਮੇ ਦੇ ਮੁੱਖ ਕਾਰਨ ਦੱਸੋ। 8
8. ਅੱਜ ਭਾਰਤੀ ਸਮਾਜ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਚਲਿਤ ਸਮਾਜਿਕ-ਸੱਭਿਆਚਾਰਕ ਅਸ਼ਾਂਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਮੁੱਲ-ਮੁਖੀ ਸਿੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਓ। 8

ਯੂਨਿਟ—V

9. ਹੇਠ ਲਿਖਿਆਂ ਉੱਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨੋਟ ਲਿਖੋ :
 - (i) ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਜੀਵਨ ਵਿੱਚ ਸਿੱਖਿਆ ਦਾ ਕਾਰਜ।
 - (ii) ਵਿਹਾਰਕਤਾ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਵਿਦਿਅਕ ਪ੍ਰਭਾਵ।
 - (iii) ਪ੍ਰਸੰਗਿਕ ਅਤੇ ਪਾਠ ਸੰਬੰਧੀ ਗਿਆਨ ਵਿੱਚ ਅੰਤਰ ਕਰੋ।
 - (iv) ਮੁੱਲਾਂ ਦੀਆਂ ਕਿਸਮਾਂ।8×2=8